

Från nuläget till en Svanenmärkning

Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning i en jämförelse med Svanenmärkningens kriterier för hotell

Askengren Education

Examensarbete

Kvalitets- och Miljöledare

Av: Pia Svensson

KY 12, våren 2008

Handledare: Tor Odin Horg

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning är att för Tanum Strand Hotell och Konferensanläggnings räkning undersöka var hotellet befinner sig i nuläget i jämförelse med Svanenmärkningens kriteriedokument för hotell och vandrarhem och att ge en bild av märkningen.

Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning bidrar, så som övriga hotell, till en stor miljöpåverkan genom bl.a. transporter, avfall, vatten och el förbrukning. Genom att arbeta med miljöfrågor på ett strukturerat sätt kan miljöpåverkan minskas och den ekonomiska vinningen öka. Hotellet möter även gästernas önskemål om ett bra miljöarbete. Det finns idag många alternativa metoder till detta arbete t.ex. den frivilliga miljömärkningen. Svanenmärkningen är det miljömärke som bäst känns till och som anses ha störst förtroende hos både företag och allmänhet. Den hjälper såväl professionella inköpare som vanliga hushåll att snabbt och enkelt handla miljömedvetet. Kunskapen om vad märket innebär är emellertid svagt och tron hög att de Svanenmärkta produkterna inte alls är miljöfarliga. I rapporten redovisas en bild av märkningen där positiva och negativa aspekter tas upp, vad det innebär för ett hotell att vara Svanenmärkt och vad som krävs för att bli märkt.

Varje Svanenmärkning bygger på olika kriterier i produktgrupperna som är framtagna av experter från respektive bransch och Svanen. Hotell har sina kriterier som innehåller både obligatoriska krav och poäng krav där de obligatoriska kraven måste uppfyllas och poängkraven genererar poäng om de är uppfyllda eller inte. Inom ett kriterium, drift och underhåll, måste poängkraven uppnå minst 60 % för att godkännas av Svanen samt 65 % av samtliga poängkrav. Även gränsvärdet för energi och ytterligare ett gränsvärde ska uppfyllas. Vidare ska också en generell beskrivning av hotellet göras och slutligen ska Nordiska Miljömärkningen Svanen kontrollera på plats om kraven uppfylls innan hotellet blir godkänt och får sin licens. Kraven i kriterierna är oftast enkla att nå men bygger på om förändringen för att nå kraven är ekonomiskt försvarbart för företaget. Rapporten jämför Svanenmärkningens kriterier för hotell med Tanum Strand Hotell och Konferensanläggnings nuläge. Vissa krav är redan nu uppfyllda, obligatoriska 47 %, drift och underhåll 36 % och sammanlagt 33 % av alla poängkraven. Gränsvärdet för energi är uppfyllt plus gränsen för kemiska produkter. Beskrivning av hotellet är inte gjord ej heller har Svanen varit på besök men detta sker när väl en miljömärkning ska ske. I övrigt är personalen på Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning positiva till en miljömärkning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.1.1 Ämnets aktualitet	5
1.1.2 Miljöarbetet, en tillbakablick	5
1.1.3 Svanenmärkning	6
1.2 Syfte	7
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Definitioner	8
2. Metod	9
2.1 Litteratursökning	9
2.2 Intervjuer och observationer	10
2.2.1 Trattmodellen	11
3. Teori	12
3.1 Vad innebär ett Svanenmärkt hotell	12
3.1.1 Vad krävs för att bli ett Svanenmärkt hotell	13
3.2 Positiva och negativa aspekter på Svanenmärkningen	14
3.3 Miljövinster	15
4. Resultat	16
4.1 De intervjuades uppfattning om Svanenmärket	16
4.2 Tanum Strand Hotells nuläge	17
4.2.1 Generell beskrivning	17
4.2.2 Gränsvärden	17

4.2.3 Drift och underhåll -----	17
4.2.4 Hotellets lokaler och inköpta produkter -----	18
4.2.5 Gästrum -----	19
4.2.6 Kök och matsal -----	19
4.2.7 Extra krav för hotell med restaurang -----	20
4.2.8 Städning och tvätt -----	20
4.2.9 Avfall -----	20
4.2.10 Transporter -----	21
4.2.11 Extra poäng från gränsvärden -----	21
4.2.12 Extra krav för hotell med konferensavdelning ---	21
4.2.13 Extra krav för hotell med pool/varma källor -----	22
4.2.14 Extra krav för hotell med trädgård -----	22
4.2.15 Miljöledning -----	22
5. Slutsats -----	22
6. Litteraturlista -----	24
Bilaga 1 -----	26
Bilaga 2 -----	26
Bilaga 3 -----	26
Bilaga 4 -----	36

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning ligger i Grebbestad vid Bohusläns västkust. Året om har hotellet ett stort utbud av boende, konferens, båthamn, sport, dans, mat, bad och spa som kan användas av både dag och nattgäster. Hotellet ingår i den norska kedjan Norlandia Hotel och Resorts med 41st hotell fördelat i Norge, Sverige (8 st) och Danmark.

Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning arbetar med tre teman, miljö, säkerhet och etik. Inom miljötemat vill hotellet miljömärka sig och i och med detta examensarbete undersöka möjligheten till en Svanenmärkning. Samtidigt pågår en marknadsundersökning av en annan student grupp. Utifrån dessa två undersökningar tar sedan ledningen beslut om miljömärkning och då eventuellt en Svanenmärkning.

1.1.1 Ämnets aktualitet

I jämförelse med ett hushåll har ett hotell liknande typ av miljöpåverkan men i mycket större omfattning. Varje hotell förbrukar mycket mer energi, vatten, produkter, transporter m.m. per person och dygn än vad ett hushåll gör, många uppvärmda ytor står dessutom tomma speciellt när det inte är fullbelagt. (Nilsson, 2003)

Miljöfrågorna har blivit viktigare i samhället och människorna alltmer upplysta inom miljöområdet. Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning vill genom en miljömärkning visa att de tar sin miljöpåverkan på allvar och på så vis även möta gästernas önskemål om ett bra miljöarbete.

1.1.2 Miljöarbetet, en tillbakablick

På 70-talet drevs miljöarbetet på företagen främst av lagstiftningar och inriktningen var i första hand att minska utsläppen från avlopp och skorstenar. Miljölagarna styrde företagens miljöarbete även under 80-talet men här började man också titta på de diffusa utsläppen, bland annat avgaser från bilar, läckage av freoner och aromatiska kolväten. På 70 och 80-talet drevs miljödebatten främst av miljöorganisationer men på 90-talet började trycket från marknaden och kunderna att öka. Nu har produkterna hamnat i centrum och intresset för hela produktens livscykel är stort.

Även de globala miljöproblemen och ozonskiktets uttunnning började diskuteras mer och mer. Miljölagarna har fortfarande stor betydelse. (Nygård-Skalman, 1998)

Det första miljömärket, Blå ängeln, som snabbt skulle hjälpa konsumenterna att hitta produkter som var minst miljöfarliga kom från dåvarande Västtyskland redan 1977. Blå ängeln analyserade ämnen eller föreningar i en produkt som sedan stod bakom de kriterier som togs fram för att beskriva vad som var accepterat i miljösynpunkt. Detta system spred sig så småningom vidare till andra länder. (Miljö från A till Ö: svenska folkets miljölexikon, 1992)

I Norden infördes miljömärket Svanen 1989 med tanken att hjälpa konsumenter och inköpare att hitta produkter som var bättre för miljön och som därmed gjorde det lätt att handla miljömedvetet. (Svanen, 2008)

1.1.3 Svanenmärkning

Svanenmärkningen infördes av Nordiska Ministerrådet och gäller för hela Norden, med vissa skillnader i kriterierna för Nordens länder. Märkningen följer standarden för miljömärkningssystem; ISO 14024. Det praktiska arbetet med Svanen såsom att utarbeta kriterier, utföra kontroller och ge licenser sköts i Sverige av SIS Miljömärkning som ägs av Sveriges standardiseringsråd (SSR) och staten. Visionen för Svanen är att kommande generationer ska kunna tillgodose sina behov så som vi kan göra idag, de vill bidra till arbetet för ett hållbart samhälle. Därför anser Nordiska Miljömärket Svanen att man ska välja Svanenmärkta produkter och att företag ska Svanenmärka sig. (Svanen, 2008)

För att en produkt ska bli Svanenmärkt undersöks produktens miljöpåverkan under hela dess livscykel. Produkten ska även uppfylla kraven vad gäller styrbarhet som är ett mått på hur produkten kan påverkas av miljömärkningen; relevans som bedömer miljöproblemet och hur omfattande det är för produkten och potential som bedömer möjlig miljöförbättring av produkten. Kriterierna för produktgruppen tas sedan gemensamt fram av Svanen och experter som representerar den aktuella branschen. Gruppen ger ut ett förslag på remiss som behandlas av nämnderna i de olika nordiska länderna. Kriterierna fastställs slutligen av den Nordiska Miljömärkningsnämnden. Kriterierna ska ställa krav på miljöfarliga kemikalier, avfallshantering, utsläpp till mark, luft och vatten och energi och resursanvändning. Även kvalitet och funktion

spelar in, en miljömärkt produkt måste vara minst lika funktionsduglig som en produkt utan märkning. (Svanen, 2008)

1991 kom de första produktkriterierna från Svanen gällande engångsbatterier, kriterierna för hotellverksamhet kom 1999. (Nilsson, 2003). Kriteriedokumentet för Hotell och vandrarhem innehåller 16 st kriterier, se bilaga 2 eller mer utförligt på Svanen.nu, varje kriterium har därefter krav hotellet ska uppfylla, antingen både obligatoriska krav och poäng krav eller endast det ena eller andra kravet. De obligatoriska kraven är 34 st och poängkraven är 67 st. Poängkraven genererar i sin tur poäng som visar om kravet är uppfyllt eller inte.

Idag har Nordens Miljömärkning Svanen 66 produktgrupper som innefattar ett helt företag eller enbart en viss produkt. Under produktgruppen hotell finns nu 116 st hotell i Sverige som är miljömärkta med Svanen. (Svanen, 2008-04)

Viktig att komma ihåg är dock som Tema Nord 1999:592 skriver i Nordiska konsumenter om Svanen – livsstil, kännedom, attityd och förtroende att en Svanenmärkt produkt inte innebär att produkten är oskadlig för miljön utan att produkten tillhör de mest miljöanpassade i sin produktklass. Härmed finns risk att användandet av en Svanenmärkt miljöfarlig produkt blir socialt och moraliskt acceptabelt bland konsumenterna. Även Karin Nilsson (2003) kommenterar i sin undersökning att ett företags miljöarbete inte behöver betyda att de åtgärdar de mest miljöförstörande aspekterna.

1.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att för Tanum Strand Hotell och Konferensanläggnings räkning undersöka var hotellet befinner sig i nuläget i jämförelse med Svanenmärkningens kriteriedokument för hotell och vandrarhem och att ge en bild av märkningen.

1.3 Avgränsningar

Undersökningen gäller de områden som kan bli Svanenmärkta och som innefattas av Svanenmärkningens kriteriedokument för hotell och vandrarhem såsom Tanum Strand Hotell och Konferensanläggnings inomhusanläggning, stugområde, närliggande trädgård och belysning.

Undersökningen omfattar inte restaurang, spa-avdelning, båthamn, eller övriga omkringliggande anläggningar som hotellet äger. Antingen ingår dessa områden inte i kriteriedokumentet för hotell och vandrarhem eller så måste separat ansökan ske för en Svanenmärkning.

Jag redovisar inte en ekonomisk nulägeskalkyl, ej heller en handlingsplan för de åtgärder som krävs för att uppnå kriterierna.

I arbetet ger jag en bild av Svanenmärket såsom innebörden av märkningen, vad som krävs för ett hotell att bli Svanenmärkt samt positiva och negativa aspekter om märkningen. Beskrivningen gäller enbart Svanenmärkningen gällande i Sverige.

1.4 Definitioner

Nedan följer förklaringar på ord som kan tänkas vara självklara men för att inga missförstånd ska ske ges här en definition på varje ord.

Gästnätter -	<i>en uthyrd säng per dygn</i>
Livscykel –	<i>en tjänst eller en varas miljöpåverkan från råvara till avfall</i>
Miljömärkning –	<i>positiv märkning, ska underlätta för konsumenterna att välja produkter som är bättre för miljön och stimulera produktutveckling.</i>
Nordiska Ministerrådet -	<i>bildat 1971, är de nordiska regeringarnas samarbetsorgan.</i>
Nordiska miljömärkningsnämnden NMN -	<i>samordnar arbetet med Svanen över Norden</i>
SIS -	<i>standardisering i Sverige</i>

SIS Miljömärkning -

bildades 1998, ett fristående bolag som ägs av staten och SSR, Sveriges standardiseringsråd.

Sveriges standardiseringsråd

(SSR) -

svensk huvudman för standardiseringsverksamheten

Vidare kommer jag att istället för Tanum Strand Hotell och Konferensanläggning skriva Tanum Strand Hotell. Där Svanen, Svanenmärkning eller övriga benämningar på Svanen skrivs innebär detta Nordiska Miljömärket Svanen i Sverige.

2. Metod

För att få reda på uppgifterna om Tanum Strand Hotells nuläge i jämförelse med Svanenmärkningens kriterier samt få en uppfattning om personalens åsikter om märkningen har jag intervjuat personal som representerar de 16 kriterierna. För att få en bild av miljöarbetet i redan Svanenmärkta hotell har jag intervjuat miljöansvarig på hotell Scandic Swania i Trollhättan, Sverige. Totalt har jag intervjuat 8 personer. Litteraturstudier, sökning i databaser och observationer är ytterligare tre metoder jag använt för undersökningen.

2.1 Litteratursökning

Vid sökning i databaser har jag använt mig av både altavista.se och google.se och de ord/meningar jag sökt på har varit: miljö, svanen, svanen för och nackdelar, svanen negativt, miljövinster, miljövinster med svanen, miljömärkningar, miljömärkningar negativt och svanen positivt.

Gällande litteratur om hotellets nuläge till Svanenmärkning har jag främst använt mig av en C-uppsats skriven av Karin Nilsson från Lunds universitets miljövetarprogram. Nilsson diskuterar miljövinster inom områdena energiförbrukning, vattenförbrukning och avfall samt ger en generell beskrivning av eventuella vinster arbetet med Svanenmärkningen ger. Jag anser hennes arbete ligga nära mitt syfte gällande nuläget då hon själv undersökt hotell som redan är Svanenmärkta eller som höll på att bli. Miljövinster bygger ju på vad hotellen har arbetat med

för att uppnå kraven alltså från nuläget till en Svanenmärkning. Mer litteratur borde ha använts men tyvärr har jag inte funnit detta.

Överhuvudtaget har det varit svårt att finna litteratur som matchat examensarbetets syften, speciellt syftet att undersöka Tanum Strand Hotells nuläge. Jag har sökt över hela Sverige i sökmotorerna Bibliotek.se, Kungliga Biblioteket.se, Uddevalla Stadsbiblioteks artikelsök samt bitt om hjälp av litteratur sökning på ett par bibliotek. Detta kan ju göra att arbetets undersökning tappar i trovärde men man måste också tänka att undersökningen är unik just för Tanum Strand Hotell.

2.2 Intervjuer och observationer

Vid intervjuerna med personalen på hotellet har jag förutom frågan om de ser märkningen som något positivt eller negativt, utgått från Svanenmärkningens kriterier i kriteriedokumentet för hotell och vandrarhem, se bilaga 3 eller utförligare på Svanen.nu. Frågorna har varit om kraven i kriterierna är uppfyllda eller inte och svaret har därmed blivit ja, nej eller vet ej. Vid vet ej blev jag hänvisad till rätt person.

Nackdelen med att utgå från redan färdiga ja eller nej frågor är att det bara blir slutna frågor där den intervjuade inte kommer med egna åsikter, det blir ingen diskussion och intervjun blir opersonlig. Fördelen är att frågorna inte direkt är av personlig karaktär, den intervjuade kan ge ett mer exakt svar, och att intervjutiden blir kort. Jag ansåg heller inte att det fanns någon anledning att göra om eller ställa andra frågor eftersom undersökningen bygger på redan befintligt kriteriedokument. Frågan om de ser märkningen som positiv eller negativ ställdes då jag ville ha en uppfattning av personalens åsikt om Svanen. För att få en öppnare diskussion använde jag mig av trattmodellen, se nedan. Vid ett tillfälle var jag tvungen att skicka frågorna till ansvarig personal då vi tyvärr aldrig fick tillfälle att träffas när jag besökte Tanum Strand Hotell.

När det gäller intervjun med miljöansvarig på Scandic Swania tog jag fram egna frågor, se bilaga 1. Frågorna motsvarade funderingar kring arbetet med Svanen. Min tanke var att även intervju ett norskt hotell som ingår i hotellkedjan men då hotellet inte var Svanenmärkt som jag trott utan hade en annan miljömärkning avstod jag med mina frågor. Jag kontaktade övriga svenska hotell

för intervju men samtliga tackade nej. Det hade varit intressant att höra fler åsikter om miljömärket Svanen från redan miljömärkta hotell.

2.2.1 Trattmodellen

Vid varje personlig intervju (7 st) arbetade jag efter trattmodellen. Jag ville trots de slutna ja eller nej frågorna få personalen att berätta mer och även att visa mig hur de arbetade med de frågor som redan var uppfyllda.

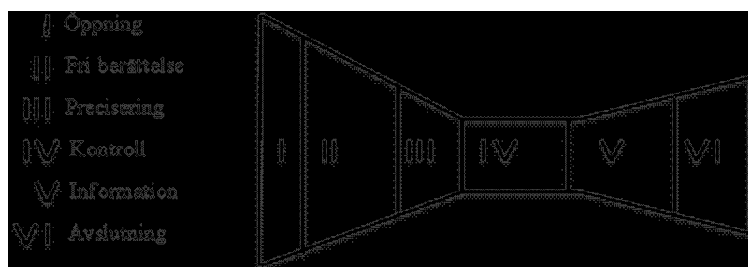

Fig 1. Trattmodellen (Kylén, 1994)

Öppning:	Presentation av mig själv och den intervjuade samt avsikten med intervjun.
Fri berättelse:	Fritt svar av varje fråga. Vid styrd intervju några minuter, vid öppen längre.
Precisering:	Konkreta exempel och beskrivningar, fakta.
Kontroll:	Begära mer exakta svar.
Information:	Mer information om undersökningen. Den intervjuade ges möjlighet att fråga.
Avslutning:	Tackar för hjälpen, eventuellt återkomma vid oklarheter.

3. Teori

Miljömärkningar ingår i en rad olika styrmedel som finns för att förorsaka minsta möjliga miljöpåverkan. Emellertid är miljömärkningarna frivilliga och bygger på företagens egen vilja och ansvar att arbeta med miljöfrågor. Det finns tre olika märkningar: Typ 1, som Svanen tillhör, där själva märket visar produkters miljöegenskaper, certifieras av en tredjepartsorganisation. Typ 2, där märkningen tas fram och sköts av företaget själv och typ 3 bestående av miljödeklarationer som mer i detalj beskriver produkters miljöpåverkande egenskaper. (Svanen och Blomman, 1995:21)

3.1 Vad innebär ett Svanenmärkt hotell

Ett Svanenmärkt hotell har en helhetssyn på sitt miljöarbete och vill att deras miljöpåverkan ska vara så liten som möjligt i varje område. Svanenmärkta hotell arbetar för att minska sin miljöpåverkan och för ett hållbart samhälle. (Svanen, 2008)

Det hållbara samhället innefattas av hållbar utveckling som är samspelet mellan ekologisk, ekonomisk, och social hållbarhet. T.ex. får den ekonomiska tillväxten inte skapa ett ojämnt samhälle och en förstörd miljö. Istället ska det hållbara samhället bygga på investeringar av resurser som skapar en hälsa som både människan och miljön tål. Dagens behov ska inte påverka kommande generationers behov. (Naturvårdsverket, 2008)

Vidare säger Svanen att ett Svanenmärkt hotell innebär att

- ”Hotellet får använda varumärket Svanen i sin marknadsföring. Svanen har mycket hög kännedom och trovärdighet inom Norden.
- Svanen är ett kostnadseffektivt och enkelt sätt att kommunicera miljöarbete och miljöengagemang till kunder och leverantörer.
- Arbetet med Svanen engagerar hotellets personal.
- Genom att arbeta konsekvent med att minska energianvändningen, mängden kemiska produkter och sorterat avfall kan hotellet ofta sänka sina kostnader.
- Svanens krav är tuffa och när hotellet Svanenmärkts är hotellets miljöarbete av hög klass.

- Miljöfrågor är komplexa och det kan ta lång tid att sätta sig in i specifika frågeställningar. Svanen kan ses som en guide till detta arbete.
- Svanen ställer krav på hotellets, ur miljösynpunkt, viktigaste områden och ger dessutom förslag till förbättringsåtgärder. Det gör att det är enkelt att arbeta med Svanen.”

(Svanenmärkning av Hotell och vandrarhem sidan 3)

3.1.1 Vad krävs för att bli ett Svanenmärkt hotell

På sidan 5 i kriteriedokumentet Svanenmärkning av Hotell och vandrarhem står dessa 7 specifika punkter över vad som krävs för att bli Svanenmärkt:

- ”generell beskrivning av hotellet ska skickas in
- gränsvärdet för energi ska uppfyllas
- ytterligare 1 av 3 övriga gränsvärden ska uppfyllas
- samtliga obligatoriska krav ska uppfyllas
- minst 60 % av poängkraven inom området Drift och underhåll ska uppfyllas
- minst 65 % av samtliga poängkrav ska uppfyllas
- Nordisk Miljömärkning har kontrollerat på plats att kraven uppfylls.”

När kraven är uppfyllda skickas en ansökan in till Nordiska Miljömärkning i det land som verksamheten bedrivs i med tillhörande dokumentation som bekräftar att kraven är uppfyllda.

Med ansökan följer en avgift som ska täcka kostnaderna för granskning av ansökan och kontrollbesök. Vid beviljad licens tas en årsavgift ut baserad på hotellets logiomsättning.

Fortsättningsvis revideras kriteriedokumentet ca vart tredje år då produkterna får nya högre krav att leva upp till. Svanenmärkta företag måste då göra en omprövning för att behålla märket. På detta vis skapas också en ständig miljöförbättring. Även omprövningen innebär en kostnad för

hotellet. (Svanen, 2008)

3.2 Positiva och negativa aspekter på Svanenmärkningen

Generellt kan sägas att miljömärkningar på ett enkelt sätt förmedlar ett komplext budskap. Både professionella inköpare och hushåll kan genom en märkning göra miljöanpassade inköp. Dock är det negativt att konsumenterna inte vet vad miljömärkningen står för eller vilka grunder/kriterier som ligger bakom en märkning. Andra negativa aspekter är att miljömärkningen kan upplevas som ett handelshinder och att kostnaderna för märkningen är höga för små och medelstora företag. (Naturvårdsverkets rapport, 2002)

Janssons (2001) förklaring av handelshinder är att priserna drivs upp då övriga europeiska produkter oftast inte uppfyller miljömärkningens krav i Sverige. Tillverkarna tvingas ta fram produkter för den svenska marknaden och därmed höjs priserna. Vidare är han inne på att de höga avgifterna som Svanen ska försörja sig på kan styra miljömärkningen. Istället för att anpassa produkterna till kraven anpassas kraven till produkterna. Därmed stannar produkterna på det stadium som passar tillverkarna. Han skriver också att kriterierna som Svanen använder endast i viss mån där det är möjligt är baserade på vetenskapliga studier. Istället bygger de ofta på värderingar skapade av personer som inte har relevant utbildning.

Angående Svanenmärkningens kostnader för företagen påpekade redan Miljöpartiet det gröna i sin motion till riksdagen 1995 att dessa är höga. De ansåg det också vara fel av Svanen att företag ska behöva betala dyra avgifter för märket samt att det är fel att avgifterna ska bygga på mängden sålda varor. De påpekade även att den information och kunskap som kriterierna baseras på är svåra att förstå och att de heller inte är offentliga för granskning, ingen öppen insyn finns. Dock är de positiva till märkningen då den hjälper konsumenternas möjlighet till miljömedvetet handlande och att den stimulerar framtagandet av miljövänliga produkter.

Ytterligare en negativ aspekt på Svanenmärkningen som tas upp av både Naturvårdsverket i rapporten På väg mot miljöanpassade produkter (2002) och i Miljöförbundet Jordens Vänners rapport Rättvisa Mål (2007) är att Svanen i sina kriterier inte tar med användandet av produkterna, transporter och livsmedel. Detta gör, enligt dem båda, att produkternas totala

miljöbelastning är svår att påverka och att betydelsen för miljömärket Svanen för en minskad miljöbelastning blir begränsad.

I och med att Svanen utelämnar den miljöpåverkan som blir vid användandet av produkterna och dess transporter framhäver Trångteg (2007) att Svanen inte tar hänsyn till en produkts hela livscykel. Han framhäver också att Svanens fokusering på råvaran, som därmed blir, utesluter många bra miljöalternativ som tar hänsyn till både transporter och användandet.

Övriga positiva aspekter som finns att läsa i en av dåvarande regerings skrivelser (2002/03:31) till riksdagen är att märkningen fungerar som en vägledning bl.a. inom miljöarbetet, vid inköp av produkter, införande av miljöledningssystem och att märkningen ger bättre struktur i miljöarbetet.

3.3 Miljövinster

Näringslivet har påverkat utvecklingen inom produktgrupperna bilvårdsprodukter, pappersprodukter och produkter inom tvätt och rengöringsmedel. Dessa produktgrupper har funnits länge i systemet och har nu mer tappat intresse hos företagen. Vinsterna är inte längre lika goda som tidigare när det gäller marknadsandelar och renommé. T.ex. har många pappersproducenter lämnat Svanen. Däremot är intresset stort för trycksaker och hotell och logitjänster. (Kemikalieinspektionen, 2003)

Karin Nilsson (2003) har i sin undersökning om hotells miljövinster kommit fram till att de hotell som arbetar med Svanens kriterier har sänkt både sina ekonomiska utgifter och sin miljöpåverkan i jämförelse med hotell som inte arbetar efter kriterierna. Ett samband kan ses mellan ekonomisk vinning och miljöarbete. De höga engångskostnaderna som kan uppstå vid byte till mer miljöanpassade system tas in på de pengar som sparas genom att förbrukningskostnaderna minskar. Dock görs inga miljöförbättringar om inte det är ekonomiskt försvarbart. I de specifika undersökta områdena i Nilssons (2003) undersökning har hotellen minskat vattenförbrukningen med 7 %, energiförbrukningen med 22 % och mängden sorterat avfall med ca 53 %.

När det gäller antalet gäster till hotellen skriver Nilsson (2003) att Svanenmärkningen inte har

bidragit till någon ökning av privatpersoner, mer från den offentliga sektorn. Detta beskriver hon som att kommuners miljöpolicy säger att kommunanställda vid tjänsteresor ska bo på hotell som har en liten miljöpåverkan. Däremot har hotellen vunnit mer i så kallad good will, gästerna ser att hotellen engagerar sig i miljöfrågorna.

Varför hotellen just valt Svanenmärkning skriver Nilsson (2003) beror främst på att det är ett välkänt märke som fungerar bra i marknadsföringen och att miljöarbetet granskas av en oberoende tredje part. Även det att kriterierna är kvantifierbara och inte så abstrakta som t.ex. ISO standarderna spelade roll. Men däremot finns likheten i miljömärkning och ISO 14001 när det gäller att systematisera miljöarbetet.

4. Resultat

4.1 De intervjuades uppfattning om Svanenmärket

Nuvarande miljöansvarig på hotell Scandic Swania var inte med från början vid arbetet med Svanenmärkning år 2000 och kunde därför inte svara på frågan hur lång tid det tog att införa märkning. Däremot antog hon att det gick rätt snabbt då hotellet redan innan hade ett stort miljötänkande och att personalen helt var införstådd med miljöarbetet. De ansvarade själva för införandet av märkning men hade kontakt med en handläggare på Svanen. Vid varje nycertifiering krävs en heltidstjänst men däremellan kompletteras arbetet med andra arbetsuppgifter. Det miljöansvarig tog upp som negativt över Svanenmärkning var att varorna är något dyrare och att kriteriedokumentet kan vara svår att förstå. Hon kände inte av någon skillnad före eller efter märkning mer än att gästerna uppmärksammade hotellets Svanenmärkning när de väl var där. Scandic Swania är för övrigt väldigt stolta över märkning och ser det som en positiv aspekt. För att se frågorna i sin helhet se bilaga 1.

Vid frågan till personalen på Tanum Strand Hotell om negativa och positiva åsikter om Svanen tyckte alla att märkning bara var positivt. De var positiva till att minska hotellets miljöpåverkan och därmed göra något bra för miljön. Det alla sa var negativt var att varorna är något dyrare, några påpekade också att det är tråkigt att pengar ska styra om åtgärder för minskad miljöpåverkan görs eller inte. För att se frågorna i sin helhet se bilaga 2.

4.2 Tanum Strand Hotells nuläge

Här redovisar jag Tanum Strand Hotells nuläge i jämförelse med kriterierna för hotell och vandrarhem, se bilaga 3 eller utförligare på Svanen.nu. För varje kriterium beskriver jag om kraven är uppfyllda eller inte även hur många poäng hotellet uppnått i poängkraven. För att ett krav i dagsläget ska räknas som uppfyllt måste en bekräftelse på detta kunna visas. Vidare skriver jag obligatoriska krav som O och poängkrav som P båda med nummer efter sig precis som Svanen själva använder sig av i kriterierna.

En sammanställning av uppfyllda och ej uppfyllda krav ges på bilaga 4.

Observera att jag inte tagit med kraven som enbart gäller vandrarhem alltså O 25, O 26, P24.

4.2.1 Generell beskrivning

Här ska ett av ett obligatoriskt krav uppfyllas, inga poängkrav. Kravet är ännu inte uppnått.

O1: Beskrivning av hotellet

4.2.2 Gränsvärden

Här finns 4 gränsvärden, inga krav, gällande energiförbrukning, vattenförbrukning, kemiska produkter och avfallshantering. Energiförbrukningens gränsvärde måste uppfyllas samt ytterligare ett valfritt gränsvärde. Gränsvärdet relateras till antalet gästnätter och vilken klassindelning hotellet tillhör, se bilaga 3 eller utförligare på Svanen.nu. Hotellet ligger under gränserna för energiförbrukningen och kemiska produkter och är därmed uppfyllda. Angående avfallshanteringen kan inte gränsen räknas ut utifrån det värde som fåtts. Tanum Strand Hotell tillhör klass A och gränsvärdena får uppnås till följande maxgränser:

	Gräns	Nuläget 2007
Energiförbrukning	52.5 kWh/gästnatt	16.5 kWh/gästnatt
Vattenförbrukning	300 liter/gästnatt	333 liter/gästnatt
Kemiska produkter	35 gram/gästnatt	13.3 gram/gästnatt
Avfallshantering	1.35 kg/gästnatt	1 524 m ³

4.2.3 Drift och underhåll

I detta område är 2 obligatoriska krav av 3 uppfyllda, O3 och O4. Av poängkraven är 3 av 11 krav uppfyllda som genererar 9 av 25 poäng, P3, P6 och P7.

O3: Utebelysningen vid hotellet består av lågenergilampor. Är behovsstyrd till kvällar och nätter. Gatubelysningen som ägs av samfälligheten är behovsstyrd men ej med lågenergilampor.		O4: Samtliga bastuaggregat är behovsstyrda.	
P3: 100 % av elförbrukningen är från förnybara källor.	P6: Ventilationen är både behovsanpassad och tidsstyrd.	P7: Mer än 80 % av antalet ljuskällor är lågenergilampor.	

O2: Fortfarande används ett aggregat med köldmediet CFC.			
P1: Energianalys är ej gjord eller beställd. Hotellbyggnaden är äldre än tre år.	P2: Förnybara energikällor används ej.	P4: Det finns värmepumpar och kylmaskiner som innehåller köldmediet HCFC.	P5: Värmeåtervinning används ej.
P8: Ingen spotlight är LED eller motsvarande	P9: Toaletterna förbrukar mer än 6 liter vatten/spolning	P10: Endast ett spilläge finns på toaletterna	P11: Finns ej snålspolande kranar för tvättställ med ett flöde på 8-10 l/minut.

4.2.4 Hotellets lokaler och inköpta produkter

Här är 2 obligatoriska krav av 4 uppfyllda, O7 och O 8. Av poängkraven är 5 av 12 krav uppfyllda som ger 8,5 av 20 poäng, P12, P13, P18, P19 och P21.

O7: Lågenergilampor har en livstid på mellan 10-15 000 timmar samt lysrör på 20 000 timmar		O8: 100 % av volymen inköpt mjukpapper är miljömärkt med Svanen.	
P12: Tomma tonerkassetter både samlas in och lämnas in för återanvändning eller återvinning.	P13: 100 % av kontorsmaskinerna är inställda på standby-funktion.	P18: 90 % av förbrukningen av öl, läsk och mineralvatten ingår i ett retursystem	P19: Några enstaka kavajer tvättas med kemtvätt
P21: Inköp av miljömärkta förbrukningsartiklar sker			

O5: Vid om eller nybyggnation får ej PVC plast förekomma.		O6: Vid nyinköp av textilier får inte dessa vara behandlade med halogenerade flamskyddsmedel.	
P14: Inga trycksaker är	P15: Miljömärkt tvål	P16: Dispenser för	P17: I

idag miljömärkta.	eller schampo finns ej i badrum/toaletter.	tvål och schampo är ej installerat i badrum/toaletter.	badanläggningen används engångsglas.
P20: Arbetsmiljön har inte analyserats av en oberoende expert med fokus på ergonomi.	P22: Inga miljömärkta kapitalvaror/sällanköpsvaror finns idag i hotellet.	P23: Inga miljömärkta tjänster används.	

4.2.5 Gästrum

1 av 1 obligatoriska krav är här uppfyllda O9. Av poängkraven är 2 av 10 uppfyllda som ger 2,5 poäng av 12,5, P27 och P29.

O9: Alla rum är rökfria.	
P27: Rutin vid städning är att stänga av tv-apparaten.	P29: 100 % av duscharna har ett flöde på max 10 l/minut.

P25: Inga sänglinnen eller frotté är miljömärkt eller av ekologiskt fibrer.	P26: Belysningen på gästrummen är ej närvarostyrd.	P28: Minibarerna förbrukar mer än 1,3 kWh/dygn	P30: Vattenblandare är ej av engreppsmodell eller sensorstyrda.
P31: Engångsartiklar finns i bad och gästrummen.	P32: Gästerna har inte möjlighet att sortera sitt avfall ej heller sorteras avfallet av personalen.	P33: Alla badrum har ej papperskorg.	P34: Helt igenom handikappade eller allergianpassade gästrum finns ej.

4.2.6 Kök och matsal

Här är 4 av 4 obligatoriska krav uppfyllda, O10, O11, O12 och O13. Av poängkraven är 1 av 4 uppfyllt som ger 2 poäng av 7,5, P37.

O10: Engångsartiklar finns ej på frukostbuffen eller i matsalen.	O11: 95.3 % av disk och torkmedel är miljömärkta	O12: Intyg från kemleverantör finns	O13: Matsalen är rökfri.
P37: 95.3 % av disk och torkmedel är miljömärkta			

P35: Inga ekologiska livsmedel eller dryck köps in.	P36: Inga rättvisemärkta	P38: Översyn av den automatiska doseringen på
--	---------------------------------	--

	produkter serveras.	diskmaskinen sker inte fyra gånger per år.
--	---------------------	--

4.2.7 Extra krav för hotell med restaurang

Här finns inga obligatoriska krav men 7 poängkrav där 3 är uppfyllda som ger 1,5 poäng av 7,5, P43, P44 och P45.

P43: Restaurangpersonalen informerar vid önskemål gästerna om huvudingrediensernas ursprung.	P44: Jätteräkor serveras ej.	P45: Energi och vattensparande åtgärder uppnår kraven inom ett område: vattenförbrukningen mäts separat för köket.
---	-------------------------------------	---

P39: Restaurangen är ej Svanenmärkt.	P40: Regionala livsmedel och drycker inköps inte.	P41: Vegetarisk rätt erbjuds ej.	P42: GMO deklarerar inte på menyn..
---	--	---	--

4.2.8 Städning och tvätt

I detta område är 2 av 5 obligatoriska krav uppfyllda, O16 och O18. Av poängkraven är 3 av 6 uppfyllda som ger 5 poäng av 11, P46, P50 och P51.

O16: Intyg från kemleverantör finns.	O18: Intyg från kemleverantör finns
P46: Torra städmetoder används vid städning.	P50: Städkemikalierna doseras exakt.
	P51: Koncentrerade produkter används till minst 50 % av behovet

O14: Reaktiva klor föreningar förekommer.	O15: Inget miljömärkt tvättmedel används.	O17: 25.3 % av städprodukterna är miljömärkta.
P47: Inget miljömärkt tvättmedel används	P48: 25.3 % av städprodukterna är miljömärkta.	P49: Lakan och linnen tvättas inte av Svanenmärkt tvätter.

4.2.9 Avfall

2 av 3 obligatoriska krav är här uppfyllda, O19 och O 20. Av poängkraven är 1 av 3 krav uppfyllda som ger 0,5 poäng av 6, P52.

O19: Det farliga avfallet sorteras i de fyra obligatoriska fraktionerna.	O20: Källsortering sker i minst fyra fraktioner såsom well, glas, metall och fett.
P52: Ytterligare en fraktion sorteras avfallet i.	

O21: Batteriinsamling finns ej tillgängligt för gästerna.	
P53: Det levereras inte returemballage av minst 3 leverantörer.	P54: Organiskt avfall komposteras eller rötas ej. Används ej heller till biogasprodukt.

4.2.10 Transporter

Här finns inga obligatoriska krav men 1 poängkrav av 3 är uppfyllt som ger 1 poäng av 3 P56.

P56: Finns information om kommunikationer till och från hotellet i receptionen.
--

P55: Gränsen överskrids för co2 utsläpp. Ingen bil kör på förnybart bränsle.	P57: Inga fortskaffningsmedel såsom häst eller cykel kan lånas eller hyras.
---	--

4.2.11 Extra poäng från gränsvärden

Här finns inga obligatoriska krav, men 2 poängkrav där 1 är uppfyllt som ger 3 av 8 poäng, P59.

P59: Totala energiförbrukningen är mindre än gränsvärdet med ca 30 %.
--

P58: 2 gränsvärden uppnås

4.2.12 Extra krav för hotell med konferensavdelning

Här finns 1 obligatoriskt krav som inte är uppfyllt, av poängkraven är 1 av 4 krav uppfyllt som ger 1 poäng av 6, P62.

P62: 100 % av blädderblocken är miljömärkta med svanen.
--

O22: Konferensgästerna har ej möjlighet att källsortera papper.			
P60: Konferensgästerna har ej möjlighet att sortera sitt avfall.	P61: Konferensblocken är ej miljömärkta	P63: Finns ej flergångsglas i konferensavdelningen	P64: Ingen ekologisk frukt serveras.

4.2.13 Extra krav för hotell med pool/varma källor

Här finns inga obligatoriska krav men 3 poängkrav av 4 är uppfyllda som ger 2,5 poäng av 4, P66, P67 och P68.

P66: Instruktionsbok finns som beskriver doseringsutrustningen	P67: Energiförbrukningen för poolavdelningen mäts separat men ej vattenförbrukningen	P68: Utomhuspoolen har maximalt 25 C och värms upp av bergvärme. Inomhuspoolen har högre än maximalt 27C.
---	---	--

P65: Klor är ej kompletterat med ett ur miljösynpunkt bättre alternativ

4.2.14 Extra krav för hotell med trädgård

2 av 2 obligatoriska krav är uppfyllda O23 och O24. Här finns inga poängkrav.

O23: Inga bekämpningsmedel används.

O24: Trädgårdsavfall komposteras

4.2.15 Miljöledning

Ett skriftligt miljöledningssystem enligt Svanens utformning måste följas. I området miljöledning finns bara obligatoriska krav från O27 till O36, inga kravpoäng, I nuläget är O29 uppfyllt.

O29: Lagar och myndighetskrav följs.

5. Slutsats

Jag tycker undersökningen visar att bilden av den Nordiska miljömärkningen Svanen i allmänhet är positiv då det bl.a. har varit svårt att hitta litteratur som tagit upp negativa aspekter på märkningen samt att de personer jag intervjuat har haft en positiv inställning. Det negativa som emellertid lyfts fram av de intervjuade är att svanenmärkta produkter är dyrare och av några få att det är tråkigt att pengarna styr miljöarbetet. Varför inte fler negativa aspekter på märkningen togs upp beror troligtvis på att det inte finns en djupare kunskap om märkningen. Detta bekräftas även av Naturvårdsverket (2002) i deras rapport. Svanemärkningen är en bra miljömärkning som hjälper till att höja vår miljömedvetenhet men vi bör också känna till de negativa aspekterna om märkningen. En stor risk är att vi konsumenter förlitar oss på att Svanenmärkta produkter är helt miljövänliga. Vi tänker inte på eller det mest troliga vi vet inte att märkningen betyder att

produkten endast är mest miljöanpassad i sin produktklass. Undersökningen väcker också tankar om de kriterier som styr märkningen. Är de helt oberoende från vad respektive bransch tycker eller kan dessa styra kriterierna till sin fördel? När det gäller kriteriedokumentet för hotell och vandrarhem behöver heller inte företagen uppfylla alla poängkrav. De kan välja de krav som är lättast att uppfylla bara de uppnår gränsen för vad som krävs för att bli Svanenmärkt. Konstigt nog genererar ofta de poängkrav som kräver större insatser färre poäng än de krav som kräver mindre insatser. Denna valmöjlighet riskerar att företagen främst arbetar med de krav som har en liten miljöpåverkan och inte de som har störst betydelse för miljön. På så vis behöver inte ett Svanenmärkt företags miljöarbete betyda att de åtgärdar de mest miljöförstörande aspekterna något som även Nilsdotter (2003) säger.

Ytterligare tankar är transporter och användandet av produkter som inte tas med av Svanen. Detta säger mig att en Svanenmärkt produkt endast ansvarar över en produkts livscykel inom produktionens väggar. Hur råvaran transporteras dit eller hur den färdiga produkten/avfallet transporteras ut har ingen betydelse. Detta innebär bl.a. vad jag kan förstå, att ett hotells avfall efter sortering återigen kan blandas vid hämtning. I och med detta håller jag med Trångteg (2007) när han säger att Svanen inte tar hänsyn till en produkts hela livscykel.

Trots en del brister i Svanenmärkningen anser jag att en märkning är ett steg i rätt riktning i Tanum Strand Hotell och Konferensanläggnings miljöarbete. Det tar genom märkningen ansvar för sin miljöpåverkan och för ett hållbart samhälle. Ännu är de inte godkända för en licens hos Svanen då procentandelen som krävs inte är uppfylld. De har heller inte en beskrivning av hotellet och Svanen har inte varit där men detta är något som blir uppfyllt när eventuellt en Svanenmärkning görs. Kraven i kriterierna är relativt lätta att förstå och lätta att uppfylla om hotellet är villigt att göra vissa ekonomiska satsningar som i längden blir återbetalda. Tanken hos personal och ledning för ett miljömedvetet hotell är stor och steget till en miljömärkning faller sig naturligt. Det är också det märke som har störst kännedom bland allmänheten.

Genom en redan miljömedveten och engagerad personal och ledning tror jag att Tanum Strand Hotells miljöarbete kan gå långt. Tips som kan ges är att vidare miljöarbete kan vara att försöka få ned antalet transporter till och från hotellet då detta är en stor del av hotellets miljöpåverkan. Även att fundera på att så småningom Certifiera sig inom ISO 14001 för att häri få med de större miljöpåverkande aspekterna.

6. Litteraturlista

Artiklar

Henrik Lundqvist, Svanen simmar i motvind på it-området, IT.BRANCHEN Affärstidningen för IT-industrins hjärta, 2006

Henrik Lundqvist, Miljö ett osäkert säljargument, IT.BRANCHEN Affärstidningen för IT-industrins hjärta, 2007

Torbjörn Trångteg, Plast- & Kemiföretagen, Svanen har tappat helhetsgreppet, Miljöaktuellt, <http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.98583>, 2007

Böcker

Maud Engblom, 1997, ISO 9001 och ISO 14001 i praktiken, Studentlitteratur, Lund

Jan-Axel Kylén, 1994, Fråga rätt: vid enkäter, intervjuer, observationer, läsning, Kylén Stockholm

Karin Nygård-Skalman, 1998, Miljöboken praktiska tips från a till ö, Björn Lundén information, Näsviken

Miljö från A till Ö: svenska folkets miljölexikon, 1992 Bra böcker, Höganäs

Rapporter

Martin Jansson, 2001, Produktvalsprincipens genomförande med hjälp av förvaltningsrättsliga åtgärder, straffsanktion och märkning av produkter, Juridiska fakulteten, Lund

Kemikalieinspektionen, 2003, Underlag till fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö, Sundbyberg

Miljöförbundet Jordens Vänner, 2007, Rättvisa Mål Rapport till den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål, Göteborg

Naturvårdsverket, 2002, På väg mot miljöanpassade produkter, Stockholm

Karin Nilsson, 2003, Miljömärkta hotell- En studie av Svanmärkta hotells miljövinster, Miljövetarprogrammet, Linköping

Tema Nord, 1999:592, Miljö/Konsument, Nordiska konsumenter om Svanen- livsstil, kännedom, attityd och förtroende, Köpenhamn

Statskontoret, 1995:21, Svanen och Blomman, Miljömärkningens organisation i Sverige, Stockholm

Kriteriedokument från Svanen

Svanenmärkning av Hotell och vandrarhem, version 3.0, 2007

Webbplatser

<http://www.naturvardsverket.se>, 2008, Naturvårdsverket

<http://www.svanen.nu>, 2008, Nordiska miljömärket Svanen

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?Media=Print&&nid=37&rm=2002%2f03&bet=31&typ=prop>, 2008, Regeringens skrivelse 2002/03:31 Utvärdering av miljömålet i konsumentpolitiken, Sveriges riksdag

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=410&dok_id=GI02L49, 2008, Motion till riksdagen 1994/95:L49 av Yvonne Ruwaida och Birger Schlaug (mp), Sveriges riksdag

Intervjuer

Hotell Scandic Swania, Trollhättan, miljöansvarig, telefon reception: 0520 89000

Tanum Strand Hotell och konferensanläggning, telefon reception: 0525 19000

Hotellchef, intendent, maskin, konferensansvarig, marknadschef, kökschef, restaurangansvarig

Bilaga 1

Intervjufrågor till miljöansvarig på Scandic Swania Hotell

Hur länge har ni varit Svanenmärkta? Varför Svanenmärkte ni er? Vem tog initiativet för märkningen? Ansvarade ni själva för införandet av märkningen eller anlidade ni en konsult? Är det en heltidstjänst för den miljöansvariga? Hur lång tid tog införandet av märkningen? Var personalen med på detta? Vad är det positiva med märkningen? Vad är det negativa med märkningen? Vad är skillnaden före och efter märkningen?

Bilaga 2

Intervjufrågor till Tanum Strand Hotell och Konferensanläggnings personal

Vad är positivt med en Svanenmärkning? Vad är negativt med en Svanenmärkning?

Bilaga 3

Generell beskrivning

Obligatoriska krav

O1 Beskrivning av hotellet

En generell beskrivning av hotellet ska skickas in.

Där bör framgå:

Typ av anläggning/generell beskrivning. Finns konferens, restaurang, pool och/eller trädgård, samt beskrivning av dessa. Logiomsättning per år. Antal gästrum. Beläggning

Hotellets totala yta (uppvärmd yta inomhus) och eventuell trädgårdsyta

Om restaurang finns: restaurangomsättning per år samt om möjligt, antal restauranggäster per år

Om anläggningen är ansluten till kommunalt vatten och avlopp

Indelning i olika klasser

Beroende på vilken typ av verksamhet som bedrivs varierar gränsvärdena. Anläggningarna delas därför in i tre olika klasser.

Klass A – Om minst en av följande parametrar uppfylls:

Verksamheten har en restaurangomsättning på över 45 % av den sammanlagda omsättningen för restaurang och logi. Logibeläggningen är över 60 %.

Klass B – Om inte A uppfylls men minst en av följande parametrar uppfylls:

Verksamheten har en restaurang med en omsättning mellan 15 - 45 % av den sammanlagda omsättningen för restaurang och logi. Logibeläggningen är mellan 40 - 60 %. Det finns en poolanläggning.

Klass C – Övriga anläggningar

Gränsvärden

Energi förbrukning

Vattenförbrukning

Vattenförbrukningen gäller all användning av färskvatten inom verksamheten.

Gränsvärde (liter/gästnatt)

Klass A	Klass B	Klass C
300	250	200

Kemiska produkter

Gränsvärdet gäller all användning av kemiska produkter för städning och diskning. Gränsvärdet mäts i aktiv substans.

Gränsvärde (gram/gästnatt)

Klass A	Klass B	Klass C
35	30	25

Avfallshantering

Gränsvärdet gäller allt osorterat avfall som uppstår från den dagliga driften.

Gränsvärde (kg/gästnatt)

Klass A	Klass B	Klass C
1,35	0,9	0,45

Drift och underhåll

Obligatoriska krav

O2 Köldmediet CFC får inte användas. Andra lagkrav avseende köldmedier måste också uppfyllas. **O3** All utvändigt belysning ska vara tids- eller behovsstyrd. Om belysningen är tänd på natten ska lågenergilampor användas, med undantag för hotellets entré- och ljusskyltar. **O4** Samtliga bastuaggregat ska vara tids- eller behovsstyrda.

Poängkrav

P1 Har energianalys, av en för anläggningen oberoende energiexpert, genomförts under de senaste 5 åren med målsättningen att reducera energianvändningen och/eller göra anläggningen koldioxidneutral: 3p. En analys är beställd att genomföras inom ett halvår: 2p. Hotellbyggnaden är maximalt tre år gammalt: 3p

P2

Andel värme som kommer från förnybara energikällor eller spillvärme/värmepumpar mer än 90 %	Poäng
51 – 90 %	3
30 -50 %	2
	1

P3

Andel el från förnybara energikällor	Poäng
Mer än 90 %	3
81 – 90 %	2,5
71 – 80 %	2
61 – 70 %	1,5
46 – 60 %	1
30 – 45 %	0,5

P4 Är samtliga värmepumpar och kylmaskiner utan köldmediet HCFC: 2p. Finns inte värmepumpar och/eller kylmaskiner: 2p

P5 (max 3p)

Utnyttjas värme från: Poäng

Ventilation till minst 90 % av behovet	3
Ventilation till minst 50 % av behovet	2
Avloppsvatten och/eller kylmaskiner	1

P6 (max 3p)

	Poäng
Ventilation och inbelysning	3
Är ventilationen behovsanpassad i minst 90 % av de lokaler som ventileras	3
Är ventilationen tidsstyrd i minst 90 % av de lokaler som ventileras	2
Är inbelysningen närvarostyrd i minst 90 % av lokalerna som inte är till för gäster	1
Är inbelysningen närvarostyrd i minst 50 % av lokalerna som inte är till för gäster	0,5
Finns endast självdrag	3

P7 Är mer än 80 % av antalet ljuskällor i anläggningen lågenergilampor: 3p

Är 60 – 79 % av antalet ljuskällor i anläggningen lågenergilampor: 2p

Är 40 – 59 % av antalet ljuskällor i anläggningen lågenergilampor: 1p

P8 Är 20 % av antalet spot lights (punktbelysning) i anläggningen LED eller motsvarande: 1p

Är 10 – 19 % av antalet spot lights (punktbelysning) i anläggningen LED eller motsvarande: 0,5 p.

Med LED menas Light Emitting Diod. Nordisk Miljömärkning kan godkänna andra ljuskällor som inte innehåller kvicksilver och samtidigt har låg energiförbrukning och lång livslängd.

P9 Förbrukar mer än 90 % av antalet toalettstolar maximalt 6 liter vatten/spolning: 1p

Förbrukar 50 - 90 % av antalet toalettstolar maximalt 6 liter vatten/spolning: 0,5p

P10 Finns 2 spillägen på minst 50 % av antalet toalettstolar: 1 p

Finns två spillägen på 20 – 49 % av antalet toaletter: 0,5 p

P11 Är minst 90 % av antalet vattenblandare för tvättställ (dansk handvask) snålspolande med ett flöde på maximalt 8 liter/minut: 2p. Förbrukar minst 90 % av antalet vattenblandare för tvättställ 8 - 10 liter/minut: 1p . Kravet omfattar inte kök i lägenheter.

Hotellets lokaler och inköpta produkter

Obligatoriska krav

O5 Vid ombyggnation/nybyggnation får inte golv, tapeter och lister innehålla halogenerade plaster (t.ex. PVC). Kök och våtrum undantas från kravet. **O6** Vid nyinköp av textilier får dessa inte vara behandlade med halogenerade flamskyddsmedel. **O7** Nyinköpta

lågenergilampor/kompaktlysrör (enkelfattning) ska ha en livstid på minst 10 000 h. Nyinköpta lyströr (dubbelfattning) ska en livstid på minst 20 000 h. Alternativt ska ljuskällorna vara miljömärkta. **O8** 90 % av volymen inköpt mjukpapper, d v s köksrullar (hushållspapper), pappershanddukar och toalettpapper ska vara miljömärkt. Nordisk Miljömärkning kan bevilja undantag från kravet under förutsättning att det inte finns miljömärkta produkter att tillgå på marknaden.

Poängkrav

P12 Samlas tomma tonerkassetter in för återanvändning eller återvinning av leverantören: 0,5p

Lämnas tomma kassetter in för återanvändning eller återvinning på sopstation: 0,5p

P13 Är 90 % av kontorsmaskinerna (datorer, faxar, kopiatorer etc.) inställda på standby-funktion: 1p.

Är 50 - 89 % av kontorsmaskinerna (datorer, faxar, kopiatorer etc.) inställda på standby-funktion: 0,5p. Är minst 50 % av kontorsutrustningen utrustad med elsparskena: 0,5p

P14 Är minst 90 % (mätt i produktionskostnader) av trycksakerna som hotellet beställer miljömärkta: 2p.

Är 50 – 89 % av trycksakerna som hotellet beställer miljömärkta: 1p

Är minst 90 % av trycksakerna som hotellet beställer från ett miljömärkt tryckeri men utan att de bär Svanenmärket: 1p.

P15 Finns miljömärkt tvål och schampo i minst 90 % av antalet badrum/toaletter: 2p. Finns miljömärkt tvål och schampo i 50 - 89 % av antalet badrum/toaletter: 1p.

För vandrarhem räknas kravet på den andel av badrum/toaletter där vandrarhemmet tillhandahåller tvål och schampo.

Miljömärkt: Med miljömärkt menas produkt märkt med Svanen, EU-blomman, Bra Miljöval.

P16 Finns dispensers för tvål och schampo installerat i minst 90 % av antalet badrum/toaletter: 1p

Finns dispensers för tvål och schampo installerat i 50 - 89 % av antalet badrum/toaletter: 0,5p

P17 Finns endast flergångsglas/flergångsmuggar där hotellet serverar drycker: 1p

Dricksglas vid konferensavdelningar ger inte poäng här.

P18 Är minst 90 % av hotellets totala förbrukning av öl, läsk och mineralvatten del av något retursystem, t.ex. flaskor, fat eller tank: 2 p.

P19 Inga arbetsplagg förutom kavajer kemtvättas på traditionellt sätt (oftast med klorerade lösningsmedel): 0,5p

P20 Har anläggningens arbetsmiljö analyserats av en, för anläggningen oberoende, expert, speciellt med fokus på ergonomi. 1p.

P21 Inköp av miljömärkta förbrukningsartiklar (max 4p)

Med miljömärkt menas, om inte annat specificerats, produkt märkt med Svanen, EU-blomman eller Bra Miljöval. Följande miljömärkta produkter har köpts in:

Produkt/tjänst (% av inköpsvolym)	Varumärke	Används i	Poäng
Kopieringspapper till minst 90 %		2	
Servetter till minst 50 %		1	
Tyghandduksrullar till minst 50 %		1	
Mikrofiberdukar till minst 50 %		0,5	
Batterier till minst 90 %		0,5	
Tonerkassetter till minst 90 %		0,5	
Lågenergilampor till minst 50 %		0,5	
Golvvårdsmedel till minst 50 %		1	
Annat - till minst 50 %:		0,5 per produkt max 1,5p	

P22 Miljömärkta kapitalvaror/sällanköpsvaror (max 3p)

Finns följande miljömärkta kapitalvaror i hotellet:

Produkt	Varumärke	Används i	Poäng
Kontorsapparater (PC, dator, kopieringsmaskin etc.) till minst 50 % av behovet		1	
TV i gästrummen till minst 10 % av behovet		1	

TV i gemensamhetsutrymmen till minst 50 % av behovet	0,5
Möbler per kategori, säng, bord etc. till minst 10 % av behovet	1 - 3
Textilier (inklusive dukar och servetter) till minst 10 % av behovet	1
Golv till minst 10 % av ytan	1
Arbetskläder, minst en personalkategori, minst ett plagg	0,5
Annat:	1 per produkt max 2p

P23 Miljömärkta tjänster (max 2p)

Används följande miljömärkta tjänster till minst hälften av behovet:

Tjänster	Företag	Poäng
Alternativ kemtvätt (dansk kemisk rens)	1	
Städning (dansk rengøring)	1	
Biltvätt (dansk bilvask)	1	
Annat:		1 per tjänst max 2 p

Gästrum

Obligatoriska krav

O9 Rökfria rum, minst 60 % av rummen ska vara rökfria.

Poängkrav

P25 (max 2p) Är minst 40 vikt-% av sänglinne och frotté miljömärkt med Svanen eller EU-Blomman: 2 p. Är 20 - 39 vikt-% miljömärkt med Svanen eller EU-Blomman: 1 p. Är minst 40 vikt-% tillverkad av ekologisk fiber: 1p. Är 20 - 39 vikt-% tillverkad av ekologisk fiber: 0,5p

P26 Är minst 90 % av belysningen på gästrummen närvarostyrd: 1p. Är 50 - 89 % av belysningen närvarostyrd: 0,5p. Exempel på närvarostyrning är korthållare för nyckelkort.

P27 Har minst 90 % av apparaterna en inställning på "passiv standby" på max 1 W och, om det är relevant, en aktiv standby på max 9 W: 1p. Ingår det i personalens rutiner att stänga av TV-apparaten vid städning: 0,5 p. Saknas TV-apparater på gästrummen: 1p. **P28** Förbrukar minst 90 % av minibarerna maximalt 0,8 kWh/dygn: 1,5p. Förbrukar minst 90 % av minibarerna maximalt 1,0 kWh/dygn: 1p. Förbrukar minst 90 % av minibarerna maximalt 1,3 kWh/dygn: 0,5p. Saknar hotellet minibarer på gästrummen: 1,5 p. Saknar minst hälften av gästrummen minibarer: 1p. **P29**

Är minst 90 % av antalet duschar snålspolande med ett flöde på maximalt 10 liter/minut: 2p. Har minst 90 % av antalet duschar ett flöde på 10 - 12 liter/minut: 1p. **P30** Är minst 90 % av antalet

vattenblandare av engreppsmodell alternativt sensorstyrda: 1p. **P31** Förekommer inga engångsartiklar i badrummen/gästrummen: 1p. Kravet gäller inte engångsartiklar gästen kan begära i receptionen, t.ex. engångstandborstar och duschmössor. Kravet gäller inte heller

portionsförpackning av te kaffe, socker eller mjölkersättning. **P32** Har gästerna möjlighet att sortera sitt avfall i minst 3 fraktioner: 1p. Källsorteras avfallet av personalen: 1p. **P33** Är alla badrum utrustade med papperskorg: 1 p. **P34** Finns minst ett handikappanpassat eller allergianpassat gästrum: 1p. Observera att även möjligheten att nå rummet måste vara anpassat

Kök och matsal

Obligatoriska krav

O10 Engångsartiklar (som tallrikar, muggar och bestick), portions- eller småförpackningar får inte användas på frukostbuffén eller i matsalen. Undantag: servetter, tandpetare, sötningsmedel (ej socker) och tepåsar. Nordisk Miljömärkning kan bevilja undantag från kravet vid speciella omständigheter. T ex om diskmaskinen tillfälligt är ur bruk, av hygieniska skäl eller vid tillfällig servering till ett exceptionellt stort antal gäster. Användning av engångsartiklar ska då motiveras. Kravet omfattar inte heller varor som säljs i engångsförpackningar.

O11 70 % av mängden diskmedel och torkmedel (räknat som aktiv substans) ska vara miljömärkt. Blötlägningsmedel ingår inte. Om det inte finns miljömärkta produkter att tillgå kan Nordisk Miljömärkning bevilja undantag från kravet.

O12 För de produkter som inte är miljömärkta ska kemikalieleverantören intyga att kraven i bilaga 2 uppfylls.

O13 Hotellets matsal ska vara rökfri.

Poängkrav

P35

Andel ekologiska livsmedel/drycker av den totala årliga inköpsvolymen

mer än 25 %	3,5
15 - 25 %	3
8 - 14,9 %	2,5
6 - 7,9 %	2
5 - 5,9 %	1,5
4 - 4,9 %	1
3 - 3,9 %	0,5

P36 Restaurangen serverar alltid minst en Rättvisemärkt produkt: 1 p

Fairtrade, dvs. Rättvisemärkt i Sverige. **P37** Är mängden diskmedel och torkmedel (räknat som aktiv substans) miljömärkt till minst 90 %: 2p. Är mängden diskmedel och torkmedel (räknat som aktiv substans) miljömärkt till minst 80 %: 1p. **P38 (max 1p)** Har alla större diskmaskiner automatisk dosering av diskmedel och utförs en översyn av den automatiska doseringen minst fyra gånger per år: 1 p. Doserar alla hushållsdiskmaskiner med tabletter eller liknande: 1p

Extra krav för hotell med restaurang

Poängkrav

P39 Är hotellets restaurang Svanenmärkt: 1p

P40 Regionala livsmedel och drycker

% regionala livsmedel/drycker av inköpsvolymen	Poäng
20 % eller mer	1,5
10 – 19,9 %	1
1 – 9,9 %	0,5

P41 Erbjuder restaurangen alltid minst en vegetarisk rätt: 0,5 p. Rätten ska ingå i menyn varje dag. För restauranger med buffé, ska rätten ingå i lunch- och middagsbuffén. Med vegetarisk rätt menas varma eller kalla huvudrätter, dock ej sallader eller förrätter/side orders. **P42** Om någon råvara i en rätt innehåller GMO deklarerar det på menyn, alternativt serveras inte mat med GMO: 0,5 p. **P43** Informerar restaurangen kunderna om huvudingrediensernas ursprungsland: 0,5 p Med huvudingrediens menas här t.ex. potatis, pasta, kött, fisk, bönor mm. Tillbehör och ingredienser som ingår i rätterna i mindre mängder, till exempel kryddor salt örter, senap, ketchup, dressing och matolja är inte huvudingredienser. **P44 Mat med stor miljöbelastning** Kravet omfattar i dagsläget jätteräkor. Jätteräkor serveras inte överhuvudtaget. Alternativt serveras endast jätteräkor som bevisat att de uppfyller FAO:s hållbara principer eller motsvarande. 0,5 p

P45 (max 4 p)

Energi- och vattenbesparande åtgärder	Poäng
Mäts och journalförs energiförbrukningen separat för köket	1p
Mäts och journalförs vattenförbrukningen separat för köket	0,5
Finns spis med induktionsplattor eller lågstrålande hällar	0,5
Är alla spolkrantar för disk utrustade med ”död mans grepp” (d.v.s stängs av när handtaget släpps) eller är de sensorstyrda	0,5
Huvuddiskmaskinen förbrukar inte mer slutsköljvatten än: a: huvmaskin 4,5 liter/back b: tunnelmaskin 2,5 liter/back	2

Städning och tvätt

Obligatoriska krav

Med städning menas regelbunden städning av anläggningen.

O14 Reaktiva klorföreningar (som Klorin) får inte användas. Undantag är eventuella områden där myndigheterna rekommenderar desinfektion med klor. **O15** 70 % av textiltvättmedlet (räknat i aktiv substans) ska vara miljömärkt. Kravet gäller tvätt som tvättas av hotellet självt.

Om det inte finns miljömärkta produkter att tillgå kan Nordisk Miljömärkning bevilja undantag från kravet. **O16** För tvättmedel som inte är miljömärkta ska leverantören intyga att kraven i bilaga 2 uppfylls. **O16** gäller tvätt som tvättas av hotellet självt. **O17** 50 % av kemiska produkter för städning (allrent och sanitetsrent) (beräknat i aktiv substans) ska vara miljömärkta. Om det inte finns miljömärkta produkter att tillgå kan nordisk Miljömärkning bevilja undantag från kravet. **O18** För de städprodukter som inte är miljömärkta ska leverantören intyga att kraven i bilaga 2 uppfylls.

Poängkrav

P46 Används torra städmetoder (vatten får användas) till huvuddelen av den generella och dagliga rengöringen: 2p, Fläckar som inte går bort kan avlägsnas med andra metoder.

P47 Miljömärkta produkter för textiltvätt, är mängden kemiska produkter till textiltvätt (räknat som aktiv substans) miljömärkt till 90 %: 2p. Är mängden kemiska produkt till textiltvätt (räknat som aktiv substans) miljömärkt till 80 %: 1p. **P48** Är mängden allrent och sanitetsrent (räknat som aktiv substans) miljömärkt till minst 80 %: 2p. Är mängden allrent och sanitetsrent (räknat som aktiv substans) miljömärkt till minst 65 %: 1p. **P49** Tvättas lakan och linne av ett Svansenmärkt tvätter: 2p. Tvättas lakan och linne av hotellet: 1p. **P50** Doseras städkemikalierna exakt genom automatdoseringssystem: 2p. **P51** Används koncentrerade produkter till rengöring till minst 50 % av behovet: 1p. Procent räknas som viktprocent av aktiv substans. Koncentrerad produkt: Innehåller max 40 % vatten, gäller för kemiska produkter

Avfall

Obligatoriska krav

O19 Allt farligt avfall och specialavfall som uppkommer på hotellet ska källsorteras och omhändertas på ett miljörätt sätt enligt myndigheternas anvisningar. Följande fraktioner är obligatoriska: färg, lösningsmedel och oljespill (där det är relevant), batterier ljuskällor som innehåller tungmetaller, dvs. lysrör och lågenergilampor, elektronikskrot **O20** Källsortering ska ske i de fraktioner som kommunen anvisar, dock minst i 4 av följande fraktioner (i tillägg till sortering av farligt avfall enligt kravet ovan): glas, porslin, papper, well, vätskekartong, plast, metall, textilier, organiskt avfall, fett/matolja, brännbart avfall. **O21** Batteriinsamling ska finnas tillgänglig för gästerna.

Poängkrav

P52 Sorteras avfallet i fler än 4 fraktioner: 0,5 p per fraktion upp till 4p. **P53** Minst 3 leverantörer levererar varor i returemballage minst två gånger i månaden: 1p. Kravet gäller inte returglas som omfattas av krav P18. **P54** Komposteras eller rötas organiskt avfall alternativt används det till biogasproduktion: 1 p

Transporter

Poängkrav

P55 (max 1p). Körs minst ett fordon på förnybart bränsle (t.ex. etanol, biogas) eller el: 1 p. Körs minst ett fordon med maximalt koldioxidutsläpp motsvarande 120 g/km för personbil med plats för upp till 5 passagerare alternativt 125 g/km för personbilar med plats för 7 personer och mer: 1 p. Hotellet har inga egna fordon: 1 p. Med egna fordon menas de fordon som används för driften av hotellet, t.ex. transport av varor och gäster till och från hotellet. Även leasade bilar räknas som egna fordon. Samtliga nyare bilar har uppgifter om koldioxidutsläpp. **P56** Kan gästerna få information om tillgängliga allmänna kommunikationer till och från hotellet: 1 p. Tydlig information och turlistor ska finnas tillgängliga i receptionen. **P57** Finns cyklar, hästar, eller andra liknande fortskaffningsmedel tillgängliga för utlåning/uthyrning och finns tydlig gästinformation om denna möjlighet: 1 p

Extra poäng från gränsvärden

Poängkrav Den totala poängsumman som kan uppnås påverkas inte av extra poäng från

gränsvärdena. **P58** Hotellet klarar alla fyra gränsvärdena: 4p. Hotellet klarar tre gränsvärden: 2p

P59 Energiförbrukning lägre än gränsvärdet (max 4p). Är anläggningens totala energiförbrukning mindre än gränsvärdet för energi med:

% Poäng

mer än 35 %	4
26 – 35 %	3
16 – 25 %	2
5 – 15 %	1

Extra krav för hotell med konferensavdelning

Obligatoriska krav

O22 Konferensgästerna ska ha möjlighet att källsortera papper.

Poängkrav

P60 Har konferensgäster möjlighet att sortera sitt avfall i minst två fraktioner utöver papper: 1 p

P61 Är konferensblocken miljömärkta till minst 90 %: 1 p. **P62** Är blädderblocken miljömärkta till minst 90 %: 1 p. Är whiteboard-pennorna miljömärkta till minst 90 %: 1p. **P63** Finns endast flergångsglas i konferensavdelningen: 1 p. **P64** Är minst 20 % av andelen frukt som serveras ekologisk: 1 p. Är minst 10 % av andelen frukt som serveras ekologisk: 0,5 p. Poäng kan inte ges om frukten räknats in i P35.

Extra krav för hotell med pool/varma källor. Med pool menas en bassäng där vattnet recirkuleras och desinficeras. **Poängkrav**

P65 Har klor kompletterats med ett ur miljösynpunkt bättre alternativ (t.ex. ozon eller UV-ljus): 1 p. **P66** Är poolen utrustad med automatisk doseringsutrustning för poolkemikalier med tydliga instruktioner: 1 p. **P67** Mäts både vatten- och energiförbrukningen separat för poolavdelningen: 1 p. Mäts vatten- eller energiförbrukningen separat för poolavdelningen: 0,5 p. **P68** Pooltemperatur (max 1p). Är inomhuspoolens medeltemperatur maximalt 27 °C: 1p. Är utomhuspoolens medeltemperatur maximalt 25°C, eller är poolen uppvärmd: 1p. Värms poolen upp med geotermisk energi eller solvärme: 1p

Extra krav för hotell med trädgård

Obligatoriska krav

O23 Inga kemiska bekämpningsmedel (herbicider) får användas på anläggningens utomhusområde. **O24** Trädgårdsavfall (gäller endast om trädgården är större än 1000 m²) ska komposteras. Kompostering kan göras av hotellet eller i annan regi. Med hotellets trädgård menas den utomhusyta som tillhör hotellet exklusive vägar och parkering.

Miljöledning

Obligatoriska krav

O27 Hotellets organisation ska beskrivas. Följande ansvarspersoner för miljöarbetet ska utses:

Ansvar	Person	Befattning
för Svanenlicens		
för marknadsföring av Svanenlicensen		

för att lagstiftning efterlevs

för utbildning

för inköp

för drift och underhåll

- service av diskmaskiner

- service av kylaggregat

- service av ventilation och uppvärmning

- städning

- specialrengöring

O29 Hotellet ska säkerställa att gällande lagstiftning följs, däribland arbetsmiljö, yttre miljö, ekonomi, hygien och hälsa. Om kravet inte uppfylls kan Nordisk Miljömärkning säga upp licensen. **O30** Alla hel- och deltidsanställda och entreprenörer som deltar i den dagliga verksamheten ska ha kunskaper för att säkerställa att kraven i Svanenlicensen uppfylls.

Nyanställda ska få introduktion inom 30 dagar. För säsongsanställda och tillfälligt anställda (med anställning kortare än 3 månader) gäller att de ska ha tillräcklig information för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter inom ramarna för hotellets licens.

Alla anställda ska årligen informeras om hotellets miljöarbete inklusive hotellets handlingsplaner för ständiga miljöförbättringar samt om resultatet av mätningarna gällande gränsvärdena för Svanenlicensen. De anställda ska också kontinuerligt utbildas i generella miljöfrågor och i miljöfrågor med speciell anknytning till deras arbetsområde. Syftet med utbildningen är att anställda ska vara medvetna om den miljöpåverkan deras arbete kan ge upphov till och de miljöfördelar som kan uppnås genom en förbättrad personlig insats och med att arbeta med Svanen. (Deltagande i utbildning ska dokumenteras samt beskrivning av innehållet i utbildningen. Entreprenörer som deltar i den dagliga verksamheten ska delta i hotellets utbildning eller kunna visa dokumentation på att de genomgått likvärdig utbildning. **O31** Gästerna ska informeras om: att de bor på ett Svanenmärkt hotell och att de därmed bidrar till minskad miljöbelastning från sitt boende, hotellets miljöarbete. Gästerna kan också informeras om hur de ytterligare kan bidra till miljöförbättringar genom att t.ex. spara energi, använda handduken flera gånger eller sortera avfall. **O32** Det ska finnas rutiner för att mäta och dokumentera gränsvärdena för Svanenlicensen för vatten, energi, avfall och kemiska produkter enligt följande:

- energianvändningen – varje månad då anläggningen är öppen
- vattenförbrukningen – varje månad då anläggningen är öppen
- mängden kemiska produkter – en gång per år
- avfallsmängderna – fyra gånger per år.

O33 Samtliga dokument som gäller Svanenlicensen ska finnas tillgängliga. Mätrapporter, utbildningsregister, serviceavtal och liknande ska vara lätt tillgängliga. **O34** Hotellet ska ha en förteckning över energikrävande teknisk utrustning och deras serviceintervall, samt ansvarspersonerna för servicen. Som energikrävande utrustning räknas till exempel kylanläggning, värmeanläggning, ventilationsanläggning och pool. Hotellens ansvariga ser till att planerad service genomförs. Hotellet ska ha en servicejournal med datum, signatur och åtgärd som visar att den tekniska servicen har utförts (bilaga finns att tillgå). Servicejournalen ska förvaras minst 2 år. **O35** Det ska finnas tydliga, lättfattliga och lättillgängliga instruktioner till personalen för dosering och hantering av kemiska produkter. Det ska finnas en skriftlig förteckning över produkterna. Förteckningen ska uppdateras minst en gång per år.

Säkerhetsdatablad ska finnas tillgängliga på hotellet för alla kemiska produkter som används.

Säkerhetsdatabladen ska vara på ett språk som de anställda förstår. **O36** Nordisk Miljömärkning gör årligen uppföljning av miljökrav. Bland annat görs en skriftlig uppföljning av en del krav som hotellet ska besvara inom svarstiden. Även besök på plats kan förekomma.

Bilaga 4**4.4 Sammanställning av obligatoriska krav och poängkrav**

	Uppfyllda obligatoriska krav	Ej uppfyllda obligatoriska krav	Uppfyllda poäng krav	Ej uppfyllda poäng krav
Generell beskrivning		O1	Inga krav	Inga krav
Drift och underhåll	O3,O4	O2	P3, P6, P7,	P1, P2, P4, P5, P8, P9, P10, P11
Hotellets lokaler och inköpta produkter	O7, O8	O5, O6	P12, P 13, P18, P19, P21	P14, P15, P16, P17, P20, P22, P23
Gästrum	O9		P27, P29	P25, P26, P28, P30, P31, P32, P33, P34,
Kök och matsal	O10, O11, O12, O13		P37	P35, P36, P38
Extra krav för hotell med restaurang	Inga krav	Inga krav	P43, P44, P45	P39, P40, P41, P42
Städning och tvätt	O16, O18	O14, O15, O17,	P46, P50, P51	P47, P48, P49
Avfall	O19, O20	O21	P52	P53, P54
Transporter	Inga krav	Inga krav	P56	P55, P57
Extra poäng från gränsvärden	Inga krav	Inga krav	P59	P58,
Extra krav för hotell med konferensavdelning		O22	P62	P60, P61, P63, P64
Extra krav för hotell med pool	Inga krav	Inga krav	P66, P67, P68	P65
Extra krav för hotell med trädgård	O23, O24		Inga krav	Inga krav
Miljöledning	O29	O27, O28, O30, O31,O32, O33, O34, O35, O36	Inga krav	Inga krav
Summa	16/34	18/34	36,5/110,5	74/110,5
Procent	47 %	53 %	33 %	67 %

